

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.763/2017/5. szám

A Debreceni Ítéltábla a dr. Balsai Szabolcs ügyvéd (cím) által képviselt I.rendű felperes neve **b.-i** (cím) lakos I. rendű és II.rendű felperes neve ny.-i (cím) lakos II. rendű felpereseknek - a dr. Bacsa Judit ügyvéd (cím) által képviselt alperes neve ny.-i (cím) lakos alperes ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Nyíregyházi Törvényszék 12.P.20.422/2016/54. számú ítélete ellen a felperesek által 58. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, a felperesek által az alperesnek személyenként fizetendő perköltség összegét 125 280 (Egyszázhuszonötezer-kettőszáznyolcvan) forint általános forgalmi adót tartalmazó 589 280 (Ötszáznyolcvankilencezer-kettőszáznyolcvan) forintra, az általuk az államnak személyenként megtérítendő kereseti illeték összegét 557 220 (Ötszázötvenhétezer-kettőszázhusz) forintra leszállítja.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 nap alatt fizessenek meg személyenként az alperesnek 62 690 (Hatvankettőezer-hatszázkilencven) forint általános forgalmi adót tartalmazó 294 690 (Kettőszázkilencvennégyezer-hatszázkilencven) forint fellebbezési eljárási költséget, és térítsenek meg az államnak külön felhívásra személyenként 742 960 (Hétszáznegyvenkettőezer-kilencszázhatvan) forint fellebbezési illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

B. K. (a továbbiakban: az örökhagyó) a felperesek édesapja, az alperes nevelőapja volt. Az alperes az örökhagyó második házastársának gyermeke.

2008. június 14-én az örökhagyó holográf (saját kezűleg írt és aláírt) végrendeletet készített, amelyben halála esetére úgy rendelkezett, hogy a Ny., **B.** u. 48. szám alatti házát 50-50 %-ban fia és lánya és leszármazottai örököljék, azzal a feltétellel, hogy felesége, **B. Kné** azt bútoraival együtt élete végéig használhatja, lakhatja vagy bérbe adhatja. A **B.** u. 67. fszt. 1. szám alatti lakás tulajdonában lévő $\frac{1}{2}$ hányadát feleségére hagyta, azzal az indokkal, hogy az az ő örökségéből lett véve. Rendelkezett a **B.** u. 48. szám alatti házában lévő ingóságokról, illetve a **K.** u. 41. szám alatti és **N.** utcai ingatlanokkal kapcsolatban is tett nyilatkozatot. Tartalmazta a végrendelet, hogy nevelt lányának és családjának a végrendeletben írtakon kívül háláját és köszönetét hagyja a szeretetért és sok segítségért, mely megkönnyítette idős korát.

2012. december végén az örökhagyó házastársa elhunyt.

2013. január 22-én az örökhagyó ajándékozási szerződést kötött az alperessel, melyben a **Ny., B. u.** 67. fszt. 1. szám alatt lévő - a család által **K.**-féle lakásnak nevezett - ingatlanban fennálló $\frac{1}{2}$ tulajdoni hányadát, valamint a **Ny., B. u.** 65-67. szám alatt lévő garázsingatlana $\frac{1}{2}$ tulajdoni hányadát a nevelt lányának ajándékozta, holtig tartó haszonélvezeti jogának fenntartása mellett.

Miután a felperesek tudomást szereztek az ajándékozási szerződésről, valamint észlelték, hogy az örökhagyó emlékezete, szellemi állapota romlik, 2013-ban a Nyíregyházi Járásbíróság előtt e per I. rendű felperese és e per II. rendű felperesének fia, mint felperesek keresetet nyújtottak be az örökhagyóval szemben, kérve a bíróságtól, hogy elsődlegesen cselekvőképességet kizáró, másodlagosan cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezze. Az eljárás során az örökhagyót dr. **P. Cs.** igazságügyi elmeorvos szakértő megvizsgálta, s e vizsgálat, valamint a rendelkezésére álló orvosi dokumentáció, az I. rendű felperes és az alperes nyilatkozata alapján megállapította, hogy az örökhagyó közepes fokú szellemi hanyatlásban (demencia vascularis) szenved, mely miatt ügyeinek önálló viteléhez szükséges belátási képessége tartósan, állandó jelleggel nagymértékben csökkent, ezért cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezése indokolt minden ügycsoport vonatkozásában, általános jelleggel. Az örökhagyó az orvosi vizsgálata során a szakértői véleményben rögzítettek szerint egyebek mellett közölte lakóhelyével kapcsolatban, hogy „egyenlőre a **B. u.** 48. szám alatt, utána úgy néz ki, hogy majd diliházban lesz. Mások be akarják bizonyítani, hogy hülye”. Vagyonaival kapcsolatban előadta, hogy ahhoz az a lakás tartozik, amiben lakik és a takarékból is van körülbelül 100 000 forintja. Elmondta továbbá, hogy 1965-ben nősült, a felesége 1 évvel korábban meghalt. Három gyermeke van, akik közül a nevelt lánya segít neki, ellátja élelemmel, tiszta fehérneművel. A gondnokság alá helyezés lényegével tisztában volt („a gondnokság azt jelenti minden ügyemet ő intézi”), tisztában volt azzal is, hogy felesége halála után a **K.**-féle lakás a nevelt lánya tulajdonába került. Elmondta a vizsgálatkor, hogy azt gondolta, a mostani lakását a fiára és lányára hagyja, de amit csináltak vele, még gondolkodik, mit fog csinálni vele. A peres eljárás során tartott tárgyaláson a **K.**-féle lakással kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy azt korábban a feleségének akarta adni, de ő meghalt, ezért hagyta a nevelt lányára. A Nyíregyházi Járásbíróság 2013. november 7-én kelt és december 31-én jogerőre emelkedett ítéletével az alperest cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezte, általános hatállyal, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A gyámhivatal az örökhagyó részére gondnokul az alperest rendelte ki, miután az örökhagyó úgy nyilatkozott, hogy szeretné, ha nevelt lánya lenne a gondnoka, mert ő segít neki.

2013. júliusában az örökhagyónál megállapították, hogy látása szemüveggel sem javítható, mindkét szemén szürkehályog található, amely látásélesség mellett a mindennapi életvitelben felügyeletre szorul.

Az örökhagyó 2013. tavaszától már a gondnokság alá helyezési per alatt is csaknem haláláig volt a szociális gondozási központ gondozottja. Ennek kapcsán hétköznaponként délelőtt 2 órát töltött nála a gondozó, emellett rendszeresen látogatta az alperes is és ritkábban ugyan, de a felperesek, valamint gyermekeik és unokái is.

Az örökhagyó a halálát megelőzően kórházban volt, ahol az alperes ugyancsak rendszeresen látogatta, haláláig gondoskodott a szükséges mértékben róla.

2014. február 26-án az örökhagyó dr. **P. I.** közjegyző előtt közvégrendeletet tett, amelyben kijelentette, hogy a ny.-i **..99/A/1** helyrajzi számú, ténylegesen **Ny., B.** u. 67. fszt. 1. szám alatt lévő társasházi lakásingatlan $\frac{1}{2}$ része, valamint a ny.-i **..90/4/A/5** helyrajzi számú, **Ny., B.** u. 65-67. szám alatt lévő garázsingatlan $\frac{1}{2}$ része a tulajdonát képezte, amelyet alperes született **Sz. É.**-nak ajándékozott. Kijelentette, hogy vér szerinti gyermekei, **B. I.** és II.rendű felperes tudomására hozták, hogy ezen döntését kifogásolják, a szerződést nem veszik tudomásul, azt meg kívánják támadni. Ezek előrebocsátását követően kijelentette, az a végakarata, hogy ezen ingatlanok tulajdonát képező hányadait alperes örökölje abban az esetben is, ha az ajándékozási szerződés érvényességét sikerrel támadják gyermekei. Tartalmazta a végrendelet, hogy a tulajdonát képezi a ny.-i **..17/37** helyrajzi számú, **Ny., B.** u. 48. szám alatti ingatlan, amellyel kapcsolatban akként rendelkezik, hogy ezt az ingatlant és minden egyéb, hagyatékát képező ingatlant, ingóságot egymás közt egyenlő $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{3}$ arányban **B. I.**, II.rendű felperes született **B. Á.** és alperes született **Sz. É.** örököljék. A végrendelet indokául azt jelölte meg, hogy nevelt lányát, alperest gyerekkorától családon belül úgy tekinti, mint gyermekét. Idős korában egyedül ő az, aki rendszeresen tartja vele a kapcsolatot, segítségére van, akire naponta számíthat, hosszú ideje naponta meglátogatja. Tartalmazta a végrendelet, hogy az vér szerinti gyermekei kötelesrészét nem sérti.

A végrendelet oly módon készült, hogy dr. **P. I.** közjegyző az alperes felkérésére annak ismeretében, hogy cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt áll, személyesen kereste fel az örökhagyót, akivel hosszasan elbeszélgetett annak érdekében, hogy megállapítsa, végrendelkezési képességgel rendelkezik-e, majd miután meggyőződött arról, hogy tisztában van körülményeivel, végrendelkezni akar, azaz a szükséges belátási képessége megvan, az örökhagyó az egyes ingatlanokat cím alapján megjelölve közölte végakarátát a közjegyzővel és annak indokát is. A közjegyző az ezt követően beszerzett okiratok (tulajdoni lap másolatok, az örökhagyó személyi igazolványa) alapján készítette el a végrendeletet. A kész végrendeletet a közjegyző az örökhagyó és két végrendeleti tanú, **K. Lné**, illetve **L. F.** előtt felolvasta, majd azt mind az örökhagyó, mind a végrendeleti tanúk, végül a közjegyző is aláírta.

Az örökhagyó 2015. február 20-án elhunyt.

Hagyatékát képezte a nyíregyházi **..17/37** helyrajzi számú, **Ny., B.** u. 48. szám alatti ingatlan, a Magyar Államkincstárnál lévő értékpapírszámlán kezelt követelés, a **Sz.** Takarékszövetkezetnél gyámhatósági takarékbetétkönyvben kezelt 127 366 forint, a ... Bank Nyrt-nél levő 11, egyenként 5 000 forint névértékű gépkocsi nyereménybetétkönyv és a **Sz. C.** Zrt-nél nyilvántartott 4 db, egyenként 10 000 forint névértékű törzsrészcseke. Az örökhagyó hagyatékának értéke 53 922 366 forint volt, az életében az I. rendű alperesnek ajándékozott ingatlan illetőségek forgalmi értéke pedig 3 600 000 forint. A hagyatéki teher 179 735 forint. Az örökhagyó hagyatékát az eljáró közjegyző a 2016. március 3-án jogerőre emelkedett hagyatékátadó végzésével ideiglenes hatállyal végrendeleti öröklés jogcímén egymás közt egyenlő arányban a peres feleknek adta át.

A felperesek módosított keresetükben kérték a 2014. február 26-i keltezésű közvégrendelet érvénytelenségének megállapítása mellett a 2008. június 14-i írásbeli magánvégrendelet alapján végrendeleti öröklés jogcímén tulajdonukba adni a **Ny., B.** u. 48. szám alatti ingatlant egymás közt egyenlő arányban. A közvégrendelet érvénytelenségének megállapítása mellett törvényes öröklés jogcímén kérték tulajdonukba adni egymás közt egyenlő arányban az örökhagyó Magyar Államkincstárnál kezelt követelését, a **Sz.** Takarékszövetkezetnél kezelt gyámhatósági takarékbetétkönyvben kezelt követelését, a ... Bank Nyrt-nél levő gépkocsi nyereménybetétkönyveket és a **Sz. C.** Zrt-nél nyilvántartott törzsrészcsekeket. Kérték továbbá tulajdonukba adni köteles rész jogcímén a ny.-i **..99/A/1** és a **..92/4/A/5** helyrajzi számú ingatlanok

1/12-1/12 tulajdoni illetőségét. A végrendelet érvénytelenségét arra alapították, hogy az nem felel meg a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 133. § (1) bekezdésében írtaknak, mivel az örökhagyó a végrendelet tételekor nem volt olyan elmebeli állapotban, hogy végakarátát legalább laikus nyelvezettel megfogalmazza. Hivatkoztak arra, hogy a végrendelet a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 649. § (1) bekezdés b) pontja alapján is érvénytelen, mivel az örökhagyót a végrendelet megtételére az a téves feltevés vezette, hogy a gondnokság alá helyezési kereset megalapozottsága esetén „diliházba kerül”, azaz akarata ellenére otthonából elszállítják, továbbá meghíusult az örökhagyó azon várákozása, hogy az alperesben bízhat, ő róla gondoskodni fog, ezzel szemben nevelt lánya „elfekvőbe dugta, ahol napokon belül elhunyt”.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, állítva, hogy a közvégrendelet érvényes, annak megtételére az örökhagyót sem téves feltevés, sem meghíusult várákozás nem vezette és az megfelel az arra vonatkozó jogszabályi előírásoknak, az örökhagyó a végakarátát a közjegyzővel közölni tudta.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a keresetet elutasította, egyetemlegesen kötelezte a felpereseket az alperes részére 1 651 000 forint általános forgalmi adót is tartalmazó perköltség megfizetésére, valamint arra, hogy az államnak térítsenek meg személyenként 750 000 forint eljárási illetéket. A határozata indokolásában a rendelkezésére álló bizonyítékokat egyenként és összességükben mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy az örökhagyó a közvégrendelet tételekor az ügyei vitéléhez szükséges belátási képességgel rendelkezett, végrendelete tartalmát saját maga közölte a közjegyzővel. A közjegyző a végrendeleti tanúk és további két személy nyilatkozatát egybehangzónak, aggálytalannak minősítette a tekintetben, hogy az örökhagyót a gondnokság alá helyezése ténye felháborította, azt méltánytalannak érezte, továbbá, hogy végakarátát a közjegyzővel saját maga közölte, és a közjegyző az elkészített iratot, annak aláírása előtt a jelenlévők számára felolvasta. Értékelte, hogy a gondnokság alá helyezési per során is nyilatkozatot tett az örökhagyó arról, hogy hol lakik, miye van, korábban vagyonáról hogyan kívánt rendelkezni. Ezen részletes, összefüggő előadásával szemben önmagában a felperesek azon hivatkozása, hogy időnként összekeverte gyermekeit unokáival, illetve dédunokáival, nem ismerte meg őket, illetve előfordult, hogy nem tudta hol van a pénze, nem találta elégséges bizonyítéknak arra vonatkozóan, hogy a végrendelet készítésekor végakarátát ne tudta volna a közjegyzővel közölni.

Dr. **P. Cs.** igazságügyi elmeorvos szakértő véleményét - aki a gondnokság alá helyezési per során is készített szakértői véleményt az örökhagyóról annak vizsgálatát követően - annak bizonyítékaként, hogy az örökhagyó a végrendelet közlését kizáró szellemi állapotban volt, illetve a végrendelet készítésekor kóros elmebeli állapota miatt abban a téves feltevésben rendelkezett, hogy őt a felperesek be akarják záratni, kényszer-gyógykezelésnek akarják alávetni, és a végrendelet tételére kizárólag ezen téves feltevés vezette, nem fogadta el. Hangsúlyozta, hogy a felperesek keresetüket nem arra alapították, hogy az örökhagyó a végrendelet készítésekor cselekvőképtelen állapotban lett volna, hanem arra hivatkoztak, hogy végakarátát a közjegyző előtt személyesen nem tudta kifejezni, illetve annak megtételekor téves feltevésben volt. E kérdéseket nem szakértői állásfoglalást igénylő szakkérdésnek tekintette. Rámutatott emellett, hogy a Pp. szabályai szerint a szakértői vélemény csak egy a bizonyítékok sorában, márpedig a meghallgatott tanúk vallomására, az alperes által beszerzett, dr. **B. K.** által készített szakértői véleményre és az örökhagyó korábbi személyes nyilatkozataira figyelemmel a felperesi állítás kétséget kizáró bizonyítása nem történt meg. Dr. **P. Cs.** szakértő azon megállapításával szemben, mely szerint az örökhagyóban a gondnokság alá helyezési eljárás kezdeményezése miatt annak célja tekintetében a felperesekkel szemben elmebeli állapotában kóros mértékű félelem alakult ki, s az vezette a közvégrendelet megtételére, azt vette

figyelembe, hogy a korábbi végakarata módosításának lehetőségéről már az elmeorvos szakértői vizsgálatok is említést tett, és ezt nem a gyermekeitől való féltelmével, hanem az eljárás megindításának tényével magyarázta. Ezt erősítette a közjegyző nyilatkozata is, mely szerint többször visszatért arra az örökhagyó, hogy sérelmes neki, hogy gyermekei a cselekvőképességét kétségbe vonták. Azt a tényt, hogy az örökhagyó nem értett egyet a gondnokság alá helyezés szükségességével, s az eljárás miatt gyermekeire haragudott, olyképpen értékelte, hogy az nem jelenti azt, hogy a végrendelet megtételére olyan téves feltevés vezette volna, amely nélkül azt nem tette volna meg.

Nem találta bizonyítottnak azt a kereseti állítást sem, hogy meghíúsult az örökhagyó várakozása, amely őt a végrendelet tételére készítette. Nem találta bizonyítottnak, hogy az örökhagyó a végrendeleti juttatás fejében bármit is elvárt volna nevelt lányától, a végrendeletben írtak - mely szerint őt saját gyermekének tekintette, s nevelt gyermeke rendszeresen tartja vele a kapcsolatot, mindenben segítségére van, rá folyamatosan számíthat - a végrendelet készítésének okaként ítélte, s azt, hogy az örökhagyó a halálát megelőző időszakban kórházban volt, nem ítélte olyannak, hogy az alperes vele nem törődött volna, őt elhanyagolta, mert az e körben rendelkezésére álló tanúvallomás ezt kifejezetten cáfolta. Hangsúlyozta, hogy az örökhagyónak nem volt olyan várakozása az alperessel szemben, mely meghíúsult volna, ilyen kitélt a végrendelet nem tartalmazott, ám ha ezt az elvárását az örökhagyó kinyilvánította volna, a feltárt körülményekre figyelemmel az sem lenne meghíúsultnak tekintendő.

Az egy főre eső hagyaték értékét 19 174 122 forintban állapította meg, s e pertárgyérték figyelembevételével kötelezte a pervesztes felpereseket a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az alperes részére a jogi képviselője munkadíjából álló perköltség megfizetésére, és az illetékfeljegyzési joguk folytán le nem rótt kereseti illeték állam javára történő megtérítésére.

Az ítélettel szemben a felperesek terjesztettek elő fellebbezést, amelyben kérték annak megváltoztatását, módosított keresetüknek megfelelő határozat hozatalát és az alperes költségben való marasztalását. Álláspontjuk szerint a törvényszék iratellenesen rögzítette ítéletében, hogy az örökhagyó látáscsökkenése miatt nehezen olvasott, tekintettel arra, hogy valójában édesapjuk olvasásra képtelen állapotban volt szembetegsége miatt. Sérelmesnek találták az elsőfokú bíróság azon megállapítását, hogy az örökhagyó a közvégrendelet tételkor rendelkezett olyan mértékű belátási képességgel, amely közvégrendelet tételére alkalmassá tette, figyelemmel arra, hogy sem vagyoni helyzetével, sem lemenői személyével, számával nem volt tisztában, unokáit, dédunokáit összekeverte, e körülmények pedig kizárták, hogy a végrendelet tételéhez szükséges belátási képességgel rendelkezett volna 2014. február 26-án. A Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontjára alapított elsődleges hivatkozásukkal összefüggésben hangsúlyozták, hogy a feltárt bizonyítékok kétséget kizáróan igazolták, hogy édesapjuk abban a téves feltevésben volt, hogy a gondnokság alá helyezési kereset megalapozottsága esetén őt otthonából akarata ellenére elviszik. Idézték az örökhagyó gondnoksági perben tett nyilatkozatát, az alperes hagyatéki eljárásban tett kijelentését, dr. **P. Cs.** szakértő szakértői véleményének ezzel kapcsolatos részét. Rámutattak, hogy a gondnoksági perben készített szakértői véleményében a szakértő kiemelte, hogy az örökhagyónál gyermekeivel szemben paranoid attitűdök, túlértékelések észlelhetők. Hangsúlyozták, hogy az örökhagyó pszichiátriai állapotának megítélése olyan szakkérdés, melynek elbírálására mindenképpen szakértői vélemény beszerzése volt indokolt, és a szakértő megállapításait a laikus közjegyző és más tanúk vallomása nem írhatja felül. A közjegyző eljárásával kapcsolatban változatlanul fenntartották azon álláspontjukat, hogy a Ktv. felhívott szakaszának sérelmével készült el a közvégrendelet. Édesapjuk ugyanis 2014. február 26-án képtelen lett volna végrendeletét legalább laikus nyelvezettel, élő szóban előadni, annak pedig, hogy a közjegyzővel ezt megelőzően milyen tartalmú beszélgetést

folytatott, a végrendelet érvényességének megítélése szempontjából álláspontjuk szerint nincsen jelentősége. Az örökhagyó kijelentéseit ugyanis az érdektelennek nem tekinthető közjegyző vallomása alapján nem lehet megállapítani. Utaltak arra, hogy az alperes már a közvégrendelet keltét megelőzően tisztában volt annak tartalmával, s egyébként is az ajándékozási szerződést követően tett olyan kijelentést, hogy a **B.** utcai házat is „elviszi”, ha az ajándékozási szerződés érvényességét vitatná. Hangsúlyozták, hogy az édesapjuk a közjegyző tanúvallomása szerint nem közölte, hogy mi a közvégrendelet tételének oka, ennek ellenére az szerepel a végintézkedésben, ezért más okok mellett is a közjegyző tanúvallomása aggályos. Kiemelték, hogy édesapjuk legsarkalatosabb akarata, kívánsága az volt, hogy otthonában élhesse le élete utolsó szakaszát, ehhez képest az alperes indokolatlanul, különösebb ok nélkül egészségügyi intézményben helyezte el, ezzel megghiúsította az örökhagyó várakozását.

Az alperes ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperesek költségben való marasztalását kérte.

Az ítélet tábla a fellebbezést csak kis részben, a perköltséget és az illeték mértékét illetően találta alaposnak.

A Ptk. 653. §-a rendelkezéséből és a PK 85. számú állásfoglalás D) pontjából következően a bíróság a végrendeletet csak az érvényesített megtámadási ok alapján nyilváníthatja érvénytelennek. Ennek következménye az, hogy az egyes érvénytelenségi okok önálló kereseti kérelmek, s nincs a perben eljárási akadálya annak sem, hogy a felperes több érvénytelenségi okra alapított, több vagylagos kereseti kérelmet terjesszen elő. A végrendelet megtámadásának joga személyhez kötött jog és a végrendeletet csak a perben álló felek egymás közti viszonyában (inter pares) lehet érvénytelennek nyilvánítani.

E perben a felperesek két érvénytelenségi okot jelöltek meg, emellett számos egyéb körülményre is hivatkoztak, azokat azonban a végrendelet érvénytelenségét megalapozó okként mégsem nevesítették, ennek hiányában azokról a bíróságnak nem kellett, s nem is lehetett döntenie.

Tényként állapítható meg, hogy az örökhagyót a bíróság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezte általános hatállyal. Emellett lehetséges - minthogy ilyen irányú, kétséget kizáró bizonyíték nem állt rendelkezésre -, hogy vak is volt. A Ptk. 624. § (2) bekezdése értelmében korlátozottan cselekvőképes személy csak közvégrendeletet tehet, a 625. § (1) bekezdése szerint vagy közjegyző vagy bíróság előtt. Az ilyen személy sem írásbeli magánvégrendeletet, sem szóbeli végrendeletet nem alkothat. A közjegyző előtt tehető közvégrendelet fokozott garanciát nyújt.

Az ítélet tábla hangsúlyozza, hogy annak megítélése, hogy a nyilatkozatot tevő személy (adott esetben az örökhagyó) az ügyei vitelében mennyire járatos, az ügytől függően ítélandó meg. Az általános beszámítási képesség fennállta - ennek következményeként cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság alá helyezése - szempontjából arról kell állást foglalni, hogy az őt körülvevő világ, a hétköznapi élet dolgaiban el tud-e igazodni önállóan, adekvát döntéseket képes-e hozni. Ezzel szemben a végrendelet készítése speciális jognyilatkozat, az azt tevő életében különleges jelentősége van, rendszerint rendkívüli körülmények között készül, a végrendelet készítő halála közeledtét érezvén nyilvánítja ki, hogy kit szeretne örökösnek. Erről érzelmei által vezérelten dönthet, s döntésének sem logikusnak, sem okszerűnek nem kell lennie. Az ilyen jognyilatkozathoz tehát speciális, csak az ilyen helyzetben nélkülözhetetlen belátási képesség szükséges, amely eltérhet az egyéb döntések meghozatalához szükséges cselekvőképességtől.

A perbeli esetben az örökhagyó kinyilvánított végakarata az volt, hogy halála esetére az alperes is kapjon hagyatékából egy „gyerekrészt”. Ehhez nem kellett tudnia fejből, hogy tételesen mi tartozik a vagyonához.

Az örökhagyót vagyona sorsa régtől foglalkoztatta. A 2008. június 14-i magán-végrendeletében - egyebek közt - arról is rendelkezett, hogy a Ny., B. u. 67. fszt. 1. szám alatti ingatlan tulajdonában lévő $\frac{1}{2}$ hányadát felesége kapja. Ez a szándéka azonban házastársa 2012. decemberi elhunytja miatt meghíúsult. 2013. január 22-én kelt ajándékozási szerződéssel ezt az ingatlan illetőséget az alperesnek ajándékozta, végrendeletében is kinyilvánított elképzelése szerint azonban a B. u. 48. szám alatti házát változatlanul vér szerinti gyermekeinek, a felpereseknek szánta.

Az I. rendű felperes és a II. rendű felperes fia azonban vele szemben gondnokság alá helyezési pert indított, amely mélységesen felháborította, s ahogyan azon perbeli orvosszakértői vizsgálatkor nyilatkozott „azt gondolta, hogy a mostani lakását a fiára és a lányára hagyja, de amit csináltak vele, még gondolkodik mit fog csinálni vele”. Ezt követően alkotta meg a közjegyző által írásba foglalt végrendeletét, amelynek tartalmát illetően - figyelemmel a taglalt előzményekre is - semmiféle paranoiás téveszme nem fedezhető fel, az a történetek tükrében érthető, következetes akaratnyilvánítás.

A felperesek a végrendelet érvénytelenségének okaként az örökhagyó téves feltevését jelölték meg, amely abban nyilvánult meg, hogy édesapjuk azt hitte, hogy a gondnoksági per lezárulta után őt „diliházba” fogják vitetni, valamint hivatkoztak arra, hogy meghíúsult az örökhagyó azon várakozása, hogy őt az alperes élete végéig otthonában fogja ápolni.

A Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja úgy szól, hogy érvénytelen a végrendeleti rendelkezés, ha az örökhagyót annak megtételére valaminek a téves feltevése vagy valamely utóbb meghíúsult várakozás indította, feltéve, hogy a rendelkezést különben nem tette volna meg. Ez utóbbi azt jelenti, hogyha megállapítható is lenne, hogy az örökhagyót nyilatkozata megtételére valaminek a téves feltevése vagy valamely utóbb meghíúsult várakozás indította, de a végrendeleti rendelkezést ennek ellenére megtette volna, az nem lesz érvénytelen.

A végrendelet akarathibából eredő érvénytelenségét megalapozó okokat a Ptk. 653. §-ában meghatározott, az érvénytelenségre jogot alapító jogosultnak - jelen esetben a felpereseknek - kellett volna bizonyítani, de e kötelezettségüknek nem tettek eleget.

Hangsúlyosan hivatkoztak a dr. P. Cs. által készített szakértői véleményre. A Pp. szerinti szabad bizonyítás rendszerében az orvosszakértői vélemény is csak egy a bizonyítékok sorában, azt a többivel összevetve a Pp. 206. §-ában írtaknak megfelelően kell mérlegelnie a bíróságnak. Ilyen „más bizonyíték” az adott esetben az a magán-szakértői vélemény, melyet dr. B. K. készített, aki a rendelkezésére álló peradatokból a bíróság által kirendelt szakértőtől részben eltérő következtetésre jutott.

Dr. P. Cs. a gondnokság alá helyezési perben személyesen is vizsgálta az örökhagyót, ám e vizsgálat - az előzőekben írtaknak megfelelően - más szempontú vizsgálat volt, melynek figyelembevételével a szakértő mintegy elköteleződött saját véleménye mellett, s arra a következtetésre jutott, hogy az örökhagyó paranoiás volt a közvégrendelet tételekor. Dr. B. K. ezzel szemben úgy foglalt állást, hogy a paranoia nem állapítható meg. A szakértői vélemények között fennálló részbeni ellentmondás kiemelése - s ennek eredményeként a felperesi állítás bizonyítására való alkalmatlansága - mellett az ítéletábra hangsúlyozza, hogy a felperesek nem hivatkoztak arra, hogy a végrendelet a Ptk. 17. § (1) bekezdése értelmében azért lenne érvénytelen, mert az örökhagyó az

ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel a végrendelet alkotásakor nem rendelkezett, s ezért e kérdésben a bíróságnak nem kellett döntenie.

A BH 1994. évi 485. szám alatt megjelent döntésében a Legfelsőbb Bíróság a végintézkedés érvényessége megítélésénél az orvosszakértői vélemény és az egyéb peradatok mérlegelésének szempontjai kapcsán kifejtette, hogy az örökhagyó végintézkedésekor szellemi állapotára vonatkozó, tulajdonképpen feltételezésen alapuló szakvélemény meggyőző bizonyítékként csak akkor fogadható el, ha az arra az időre vonatkozó egyéb bizonyítékok is alátámasztják megállapításait. Ilyen bizonyítékokat azonban a felperesek nem terjesztettek elő, ilyenek hiányában ezért dr. **P. Cs.** szakértői véleménye nem tekinthető perdöntőnek.

A felperesek érvelésével szemben nem alapozza meg a végrendelet téves feltevés miatti érvénytelenségét az sem, hogy az örökhagyó a szakértői vizsgálata során akként nyilatkozott, hogy „**Ny., B.** u. 48. alatt lakom egyenlőre, utána úgy néz ki, majd diliházban fogok lakni”, illetve hogy „hülyének akartak nyilvánítani”. Ezek a kijelentések ugyanis nem tévképzetek, hanem az adekvát helyzetértékelés kifejezései. Köznapi értelemben valakinek a gondnokság alá helyezése egyet jelenthet azzal, hogy szellemi képességei nem teljeskörűek, triviális kifejezéssel élve „hülye”, és szélsőséges esetben - minthogy maga nem választhatja meg lakhelyét - zárt intézetben fogják kezelni.

Az örökhagyóban a vele szembeni peres eljárás megindítása felháborodást váltott ki, arra reagálva készítette el új végrendeletét, amelyben a felpereseket nem tagadta ki, nem szorította őket köteles részre, azaz e döntése is azt támasztja alá, hogy a kialakult helyzet értékelésére képes volt, a kérelem súlyát mérlegelni tudta, a végrendelet tételéhez szükséges szellemi képességei birtokában volt, akaratát ki tudta nyilvánítani, szélsőséges indulatot nem tanúsított.

A BDT 2008. évi 1748. szám alatt megjelent eseti döntésben a bíróság kifejtette, hogy „a végrendelet meghíúsult várakozásra alapított megtámadása esetén kétséget kizáróan szükséges igazolni, hogy a végrendelet megtételére az örökhagyót utóbb meghíúsult várakozás indította, illetve, hogy anélkül az örökhagyó a végrendeletet nem tette volna meg. Annál inkább, ha a végrendeleti juttatás ilyen okát a végrendelet még utalás szintjén sem tartalmazza”.

A felperesek a végrendelet érvénytelenségét megalapozó ezen ok fennálltát sem bizonyították, semmilyen bizonyíték nem támasztotta alá azon előadásukat, hogy édesapjuk abban bízott, hogy élete végéig saját házában fogja őt ápolni nevelt lánya. Ezzel szemben **M. Mné, T. M.** és **K. Lné** igazolták, hogy az örökhagyóról az alperes élete végéig gondoskodott, azt pedig, hogy élete utolsó szakaszában indokolt volt kórházi elhelyezése, az utóbbi tanú vallomása bizonyította.

A felperesek másodlagosan a közjegyző eljárására hivatkozva állították, hogy a végrendelet tulajdonképpen nem az örökhagyó végakarát tartalmazza, mert annak kinyilvánítására édesapjuk képtelen volt.

A bizonyítási kötelezettség ez esetben is a felpereseket terhelte, ám annak nem tudtak eleget tenni.

A Pp. 195. § (1) bekezdése szerint az olyan papír alapú vagy elektronikus okirat, amelyet bíróság, közjegyző vagy más hatóság, illetve közigazgatási szerv ügykörén belül, a megszabott alakban állított ki, mint közokirat teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést vagy határozatot, továbbá az okirattal tanúsított adatok és tények valóságát, úgyszintén az okiratban foglalt nyilatkozat megtételét, valamint annak idejét és módját.

Ugyanilyen bizonyító ereje van az olyan okiratnak is, amelyet más jogszabály közokiratnak nyilvánít. A szakasz (6) bekezdése kimondja, hogy ellenbizonyításnak a közokirattal szemben is helye van, de csak annyiban, amennyiben azt a törvény ki nem zárja vagy nem korlátozza.

A Ktv. 111. § (1) bekezdése kimondja, hogy a közjegyzői okiratok az ügyleti okirat és a ténytanúsító okirat (közjegyzői tanúsítvány). Az ügyleti okirat közhitelesen tanúsítja a jogügyletre vonatkozó akaratnyilvánítás tényét, a ténytanúsító okiratban a közjegyző a jogi jelentőségű tényeket közhitelesen tanúsítja, jegyzőkönyvi vagy záradéki formában. A (2) bekezdés akként rendelkezik, hogy a közjegyző által e törvényben előírt alakszerűségek megtartásával elkészített közjegyzői okirat ennek hiteles kiadmánya és hiteles másolata: közokirat.

A Ktv. 120. § (1) bekezdése határozza meg, hogy közjegyzői okirat elkészítése alkalmával mi a közjegyző kötelessége. E szerint az, hogy

- a) meggyőződjék a fél ügyleti képességéről és jogosultságáról, továbbá valódi szándékáról,
- b) tájékoztassa a felet a jogügylet lényegéről és jogi következményeiről,
- c) világosan és egyértelműen írásba foglalja a fél nyilatkozatait,
- d) felolvassa a közjegyzői okiratot a fél előtt ...
- e) meggyőződjék arról, hogy a közjegyzői okiratban foglaltak megfelelnek a fél akaratának.

Nincs arra semmilyen bizonyíték, hogy a közjegyző megszegte volna e kötelességeit.

Az ítéletábra meggyőződése szerint nyilvánvalóan nem az örökható közölte a közjegyzővel az ingatlanai helyrajzi számait, vélhetően a kötelesrész fogalmával sem számolt. A végrendeletben rögzített pontos adatokat a közjegyző egyéb úton szerezte be, a jogi szakkifejezés tőle származik, ám ezzel törvényben foglalt kötelezettségét nem sértette meg, a felperesek ezt az állításukat sem bizonyították.

A fellebbezésben taglalt „egyebek” cím alatt előadott kifogások arra engednek következtetni, hogy a felperesek egyéb okokra gondolva is vélelmezik a végrendelet érvénytelenségét - így a tisztességtelen befolyásolásra, a végrendelet tételében való közreműködésre utalás -, ám ezekre az okokra hivatkozva kereseti kérelmet nem terjesztettek elő, ezért e körülmények a per elbírálása szempontjából irrelevánsak.

Összességében az ítéletábra azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság a per eldöntése szempontjából releváns bizonyítékokat a Pp. 206. §-a alapján a logika, a józan ész szabályainak megfelelően mérlegelte, értékelte, annak eredményeként megalapozott, helyes döntést hozott a per érdemi kérdéséről, s döntése indoklásával is tulajdonképpen egyetért.

Nem osztotta azonban a törvényszék álláspontját a perköltség összegével, az illeték mértékével kapcsolatban. Az adott esetben ugyanis a pertárgy értékét az alábbiak szerint kell meghatározni: az örökható hagyatékának 1/3 része, $53\,922\,366 : 3 = 17\,974\,122$, amelynek egy felperesre jutó $\frac{1}{2}$ része 8 987 061 forint, s ehhez hozzászámítandó az elajándékozott ingatlanból kötelesrész címén 300 000 forint, azaz a pertárgy értéke 9 287 061 forint felperesenként. A felperesek nem egyetemleges jogosultak, illetve kötelezettek. A végrendelet megtámadásának joga személyhez kötött jog, ezért pervesztességük esetén sem kötelezhetők egyetemleges perköltség fizetésére.

E szempontok figyelembevételével az ítéletábra a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (R.) 3. § (1) bekezdés a) és b) pontja, 4/A. § (1) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint állapította meg a felperesek által az alperes részére személyenként fizetendő, az alperes képviselőjének

munkadíjából álló perköltség összegét, s szállította le az általuk az államnak megtérítendő kereseti illetéket.

A fellebbezés eredménytelen volt, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelesek a felperesek személyenként perköltséget fizetni az alperes részére. E címen az ítélet tábla az alperes képviselőjének munkadíját számolta el, melynek összegét az R. 3. § (1) bekezdés a) és b) pontja, (5) bekezdése, 4/A. § (1) bekezdése alapján határozta meg.

A felperesek illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt fellebbezési illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján kötelesek a felperesek az állam javára megtéríteni.

Debrecen, 2017. november 2.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Gárdosi Judit s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -